

Motion till riksdagen

1987/88:Fö705

av Gunnel Jonäng (c)

om en kommission för att klarlägga det svenska kärnvapenprogrammet

Våren 1985 publicerade tidskriften "Ny Teknik" artiklar om det svenska kärnvapenprogrammet mellan 1945 och 1972.

Där visades hur ett utvecklingsarbete bedrevs på kärnvapenområdet.

Artiklarna tilldrog sig intresse både hemma och utomlands. Jag ställde en fråga i riksdagen till dåvarande statsministern våren 1985 och begärde redogörelse för den svenska forskningen och utvecklingsarbetet kring kärnvapen efter riksdagsbeslutet som utslöt atomvapen som en möjlig väg för Sverige. Jag begärde också att en opartisk juristkommission skulle bringa klarhet i frågan. Detta var centerpartiets uppfattning och krav.

Försvarsministern som besvarade frågan fann ingen anledning att tillsätta en opartisk juristkommission. I stället fick rättschefen i försvarsdepartementet i uppdrag att "gå igenom alla handlingar och se efter vilka av dessa som kan offentliggöras".

Redan direktiven var mycket snävt formulerade och ur dem kunde ej utläsas att man skulle utreda kopplingen mellan det civila kärnkraftsprogrammet och ett kärnvapenprogram.

I direktiven stod att rättschefen skall "redovisa de forsknings- och utredningsarbeten rörande kärnvapen som bedrivits inom försvarets forskningsanstalt mot bakgrund av statsmakternas beslut".

Redan 1985 stod det klart för många att det inte var en inomdepartemental utredning som behövdes. Det som behövdes var en opartisk utredning.

I och med regeringens ovilja att göra en opartisk utredning förstärktes misstankarna om att allt inte stod rätt till. Hade i själva verket riksdagens beslut kringgåts och både riksdag och svenska folket förts bakom ljuset?

Enligt min mening förstärktes dessa misstankar även av försvarsministerns inlägg i debatten som t. ex. "Artiklarna är egentligen sensationella endast om man kopplar loss frågan från sitt historiska och politiska sammanhang".

En del tyckte att frågan var onödig att diskutera: Sverige kunde ha byggt upp egna kärnvapen — vi valde att låta bli.

Men den fråga som är allvarlig och som har räckvidd in i dagens samhälle är om riksdag och allmänhet fördes bakom ljuset och om politiker i regeringsställning förde sina egna regeringskamrater bakom ljuset. Den frågan måste vinnas klarhet i.

I april 1987 blev utredningen klar. Den är alldeles tydligt just en partsin-

laga — alldeles som man kunde befara. Större delen av materialet är hemligstämplat.

Det myntades på sin tid ett nytt begrepp: "Skyddsforskning". Det var ett politiskt begrepp. I utredningen hävdas dock att det var en forskningsmässig realitet. Inom detta s. k. skyddsforskningsprogram rymms en konstruktionsforskning. Bara det faktum att "skyddsforskningen" drastiskt skärs ner då Sverige säger nej till kärnvapen borde fått utredaren att inse sammanhanget. Anledningen till nedskärningen torde inte vara något minskat kärnvapenhot utifrån utan det var helt enkelt det svenska kärnvapenprogrammet som skars ner efter det fattade beslutet.

Några av de tydligaste exemplen på omfattningen av det svenska kärnvapenprogrammet finns ej med i försvarsdepartementets utredning. T. ex. den storskaliga kärnvapentillverkning som under stor hemlighet arbetades fram för Bofors 1959—61. Liksom försöken att få fram plutonium från utlandet.

Ej heller har det material redovisats enligt vilket det undersökts hur olika utländska kärnvapen och kärnvapenbärare kan anpassas till de svenska kärnvapensystem som projekterades. (Detta sedan riksdagen flera gånger beslutat förbjuda kärnvapenföberedelser.)

I ett tidigare hemligt dokument från amerikanska UD:s underrättelsebyrå, 1960, står följande att läsa:

"Någon forcering av det nuvarande (svenska kärnvapen)-programmet är inte troligt om inte den politiska situationen ändras eller om den svenska allmänheten övertygas om att det inte finns några utsikter för ett internationellt avtal om kontrollerade kärnvapenprov och kontrollerad kärnvapentillverkning eller några utsikter till ett minskat sovjetiskt kärnvapenhot."

Dokumentet avslutas med följande:

"Under dessa förhållanden kommer behovet (i Sverige) att öka om att få tillgång till färdiga kärnvapen från utlandet, eller åtminstone klyvbart material och teknisk information för konstruktion av stridsspetsar och vapenbärare, detta i takt med att Sveriges konventionella stridskrafter föråldras.

Den svenska regeringen har klargjort att den allvarligt kommer att överväga en sådan anskaffning under förutsättning att den inte behöver ingå något avtal med någon stormakt som kan påverka Sveriges alliansfrihet och neutralitetspolitik."

Behovet av en opartisk utredning framstår ännu klarare i dag. Det bör tillsättas en kommission, som är helt oberoende och opartisk med bl. a. forskare på området.

Hemställan

Med hänvisning till ovanstående hemställs

att riksdagen hos regeringen begär att en opartisk kommission tillsätts för att klarlägga det svenska kärnvapenprogrammet mellan 1945 och 1972.

Stockholm den 18 januari 1988

Gunnel Jonäng (c)

